

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

С.М. Неменуца

**Навчальний посібник
з курсу «Безпека життєдіяльності»
для бакалаврів напряму підготовки
6.140101 «Готельно - ресторанна справа» та
6.140103 «Туризм» денної
та заочної форм навчання**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Методичною радою ОНАХТ

Протокол № 3 від 27.05. 2017р.

Одеса 2017

Навчальний посібник з курсу «Безпека життєдіяльності» для бакалаврів напрямів підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» та 6.140103 «Туризм» денної та заочної форм навчання / Укл. С.М. Неменуца /Одеса: ОНАХТ, 2017. - 125 с.

Укладач: С.М. Неменуца, к. с.-г. н., старший викладач

За загальною редакцією зав. кафедрою безпеки життєдіяльності О.О. Фесенко канд. техн. наук, доцент

Навчальний посібник з курсу «Безпека життєдіяльності» знайомить майбутніх фахівців з теоретичними та практичними питаннями щодо забезпечення безпеки життєдіяльності туристів і працівників туристичної індустрії. Основна увага приділена оцінці впливу небезпек на туриста, методам її ідентифікації, засобам і способам створення безпечного середовища для туриста та обслуговуючого персоналу, а також вибору та застосуванню захисних засобів в екстремальних та надзвичайно небезпечних умовах життєдіяльності.

Навчальний посібник призначено для студентів напряму підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» та 6.140103 «Туризм».

Рецензенти:

Д'яконова А.К., д.т.н., професор, зав. кафедрою готельно-ресторанного бізнесу Одеської національної академії харчових технологій

Матвійчук Л.Ю., д.е.н., професор, зав. кафедрою туризму та цивільної безпеки Луцького національного технічного університету

Макаренко С.О., д.т.н., начальник навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Одеської області

Розглянуто та рекомендовано до видання на засіданні кафедри безпеки життєдіяльності

Протокол № 5 від 02.03.2017 р.

Розглянуто та рекомендовано до видання на засіданні ради спеціальностей 241 «Готельно-ресторанна справа» та 242 «Туризм» галузь знань 24 «Сфера обслуговування».

Протокол № 4 від 31.03.2017 р.

Розглянуто та рекомендовано до видання на засіданні Вченої ради Одеської національної академії харчових технологій.

Протокол № 17 від 04.07.2017 р.

ЗМІСТ

Передмова	4
Вступ	5
Тема № 1. Теоретичні основи забезпечення безпеки життєдіяльності в туристичній індустрії	6
Тема № 2. Види надзвичайних ситуацій та їх характеристика	15
Тема № 3. Особливості забезпечення безпеки життєдіяльності на туристичних підприємствах	33
Тема № 4. Забезпечення безпеки туриста при подорожах різними видами транспорту	43
Тема № 5. Вимоги до забезпечення безпеки життєдіяльності туриста в різних видах туризму	52
Тема № 6. Пожежна безпека на туристичних підприємствах	78
Тема № 7. Превентивні заходи забезпечення захисту туристів в екстремальних ситуаціях	88
Тема № 8. Правові основи безпеки життєдіяльності	95
Тестові завдання для самоперевірки	110
Список рекомендованої та використаної літератури	117
Додатки	121

ПЕРЕДМОВА

За даними Всесвітньої туристичної організації Організації Об'єднаних Націй (ВТО ООН), у світовому економіці частка туризму складає близько 10%. Кожне 11 робоче місце в світі припадає на сферу туризму. За прогнозами фахівців до 2030 року кількість міжнародних туристичних подорожей зросте до 1,8 млрд. туристів. Зважаючи на вагомі прогнози Організація Об'єднаних Націй, Всесвітня туристична організація та ЮНЕСКО визначили XXI століття - століттям туризму.

Україна не стоїть осторонь від світових тенденцій, тому Урядом був розроблений проект постанови «Стратегія розвитку туризму і курортів на 2016-2020 роки». Першим пунктом реалізації цієї Стратегії є безпека туристів. Передбачаються наступні напрями забезпечення безпеки туристів:

- моніторинг надзвичайних подій, що трапляються з туристами в регіонах України;
- надання невідкладної допомоги туристам, що опинилися в надзвичайних ситуаціях або постраждали під час подорожей;
- створення «гарячої лінії» для прийому звернень та скарг туристів;
- надання необхідної туристичної інформації;
- посилення відповідальності суб'єктів туристичної діяльності перед споживачами послуг.

Україна за своїм туристичним потенціалом має можливості розвивати всі види туризму: дитячий, молодіжний, сімейний, для осіб похилого віку, для інвалідів, культурно-пізнавальний, лікувально-оздоровчий, релігійний, екологічний (зелений), сільський, мисливський, спортивний, підводний, гірський, пригодницький, автомобільний, самодіяльний тощо.

Одеська область та м. Одеса мають переваги у розвитку ділового, культурно-пізнавального та санаторно-курортного видів туризму, але можливості дещо ширші.

Зростаюча потреба у розширенні підготовки компетентних фахівців з туризму та готельно-ресторанної справи для бізнесу, їх кваліфікована підготовка з питань безпеки зумовила актуальність створення даного навчального посібника. Його зміст охоплює питання теоретичних основ безпеки туризму, розкриває основи забезпечення безпеки життєдіяльності на туристичних підприємствах, при пересуванні на транспорті, під час пожежі, за різних видів туризму тощо. Висвітлені питання превентивних методів захисту туристів, які подорожують за межі держави.

Отже, забезпечення безпеки туристів, знання необхідних способів їх створення та унеможливлення наслідків - першочергові задачі суб'єктів туристичної діяльності перед споживачами послуг та умови підготовки кваліфікованих фахівців з туризму та готельно-ресторанної справи

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності» займає провідне місце у структурно-логічній схемі підготовки фахівця за освітньо-кваліфікаційним

рівнем «бакалавр», оскільки є дисципліною, що використовує досягнення та методи фундаментальних і прикладних наук з філософії, біології, фізики, хімії, географії, соціології, психології, екології, економіки, менеджменту тощо та дозволяє випускнику вирішувати професійні завдання за певною спеціальністю з урахуванням ризику виникнення внутрішніх і зовнішніх небезпек, що спричиняють надзвичайні ситуації та їхні негативні наслідки.

Продуктивне функціонування та динамічний розвиток сфери туризму неможливі без досконалої системи безпеки. Особливої актуальності це питання набуває в умовах глобалізації, яка всебічно впливає на міжнародну та національну безпеку. Адже туризм, як жодна інша галузь, підвладний впливу неринкових чинників - війн, природних катаклізмів, епідемій тощо.

Мета курсу полягає у набутті студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності в туристичній індустрії. Приділяється особлива увага ризику виникнення техногенних аварій і природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків. Навчанню запобігати їй, захищатися та захищати від неї людей та ліквідувати її наслідки, формуванню у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Завдання курсу передбачає опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування моти-вації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику.

Засвоївши дисципліну «Безпека життєдіяльності» майбутні бакалаври повинні володіти сукупністю загальнокультурних та професійних компетенцій з питань безпеки життєдіяльності, а саме:

- знання сучасних проблем і головних завдань безпеки життєдіяльності;
- здатність оцінити середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя і здоров'я;
- уміння орієнтуватися в основних методах і системах забезпечення техногенної, природної та соціальної безпеки;
- спроможність оцінити сталість функціонування об'єкту господарювання в умовах надзвичайних ситуацій та обґрунтувати заходи щодо її підвищення;
- орієнтуватись в основних нормативно-правових актах в області забезпечення безпеки тощо.

ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ

1.1. Актуальність, терміни та визначення, специфіка забезпечення безпеки життєдіяльності в туристичній індустрії.

1.2. Характеристика системи «людина - життєве середовище».